

EL FONS DUCAL D'HÍXAR: UNA NOVA APORTACIÓ A L'HISTORIOGRAFIA COLOMENCA , *Quaderns de La Selva*, nº 10, Santa Coloma de Farners, 1998, pàgines 175-190

I.- L'HISTORIOGRAFIA COLOMENCA.-

L'obra bàsica i cabdal per conèixer la història colomenca és la publicada l'any 1.951 per Millàs i Rabassa. Per primera vegada sortien a la llum pública documents inèdits sobre Santa Coloma que ens permetien conèixer l'origen i evolució del castell i l'ermita de Farners i oferia una amplíssima i detallada informació sobre els prolegòmens i desenvolupament de la Guerra dels Segadors a Santa Coloma de Farners i Riudarenes. Tanmateix, les arrels medievalistes i llatínistes de Millàs per un costat, la tendència historiogràfica del moment basada en la descripció dels grans fets històrics oblidant el vertader subjecte de la història (l'home), així com la utilització d'una única font (Arxiu de la Corona d'Aragó) ens ha deixat una història incompleta, sobretot dels segles XVIII, XIX i XX que s'enllesteixen en nou pàgines convertides en un senzill llistat cronològic d'obres fetes en la vila¹ .

Anys més tard, apareixia la *Guia de Santa Coloma de Farners* de J.M. Mas i Solench, una bona obra de divulgació però que no aportava cap data ni anàlisi històric que no hagués ja plantejat l'obra anterior² . Recentment, i gràcies a la tasca del Centre d'Estudis Selvatans, han aparegut diversos articles sobre la nostra història recent (J.M. Mas i Solench, J. Cubarsi, M.Borrell, M. Güell....) i dos llibres: *Els Farners, senyors de vassalls i vassalls de senyors* de S.Soler i P. Gifre que és un llistat de documents de la família Farners i *La guerra civil a Santa Coloma de Farners* de S. Caireta.

II.- LES NOVES APORTACIONS ARXIVÍSTIQUES

Molt difícil es fa esbrinar les causes de la migradesa de producció històrica sobre temes colomencs. A nivell local, la manca d'un grup estructurat d'historiadors i erudits ha influït sens dubte. Una altra causa, sobretot per la història medieval i moderna ha estat sens dubte

¹ MILLÀS VALLICROSA, J.M.- RABASSA, F: *Historia de Santa Coloma de Farnés y su comarca*, Santa Coloma de Farners, 1951

² MAS I SOLENCH, J.M: *Guia de Santa Coloma de Farners*, Barcelona 1977

la manca de documentació. A Santa Coloma no es conserva el fons municipal fins el segon terç del segle XIX, com tampoc es conserva a Girona el fons corregimental que ens permetria acostar-nos al segle XVIII, un segle important de traspassos econòmics, socials i polítics cabdals per la recent història catalana. Però els fons municipals no són l'única font d'informació històrica i cal veure aleshores les possibilitats d'investigació que ofereixen altres fons documentals per poder començar a bastir la història moderna de Santa Coloma de Farners.

a) El Fons Notarial: conservat a l'Arxiu Històric de Girona fins l'any 1800 i a l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma a partir d'aquesta data. Es pot utilitzar en dos aspectes fonamentals:

a1) Particular: en base d'escriptures de compra-venda com ha utilitzat Jaume Cubarsí per realitzar una anàlisi d'evolució urbanística, o bé utilitzant els capítols matrimonials per observar les estratègies familiars, com ha fet R. Congost a nivell de La Selva, o també analitzant els testaments per fer una història de les mentalitats en temes com la mort, la caritat, les donacions...³

a2) Institucional: es tracta d'utilitzar els testimonials, denúncies oficials, requeriments de l'ajuntament o l'autoritat competent per tal de resseguir la problemàtica municipal.⁴

b) L'Arxiu de la Corona d'Aragó: les sèries de la Batllia General i el Patrimoni en els segles XVI i XVII i de la Reial Audiència en el segle XVIII permet començar a albirar llum

³ CONGOST, ROSA: *Notes de societat (La Selva, 1768-1862)*, Santa Coloma de Farners 1992. CUBARSÍ DEULONDER, JAUME:

"Importància de l'establiment emfitèutic en el procés urbanitzador dels segles XVIII i XIX. Estudi parcial: el carrer del Prat de Santa Coloma de Farners"; "Aproximació a un estudi sobre la propietat de la terra en el terme de Santa Coloma de Farners (s.XVI-XVIII) i "La població de Santa Coloma de Farners a darreries del segle XVI. Comparació amb els fogatges de 1497 i 1515" a *Quaderns de La Selva*, n° 3, 4 i 5

⁴ BORRELL I SABATER, MIQUEL: *Santa Coloma de Farners al segle XVIII*, Santa Coloma de Farners, 1997

sobre la vida, evolució i problemes de Santa Coloma de Farners⁵. En el segle XVIII, la major part dels problemes que es plantejaren entre l'ajuntament i el senyor jurisdiccional es dirimien a la Reial Audiència de Catalunya. Sortosament es conserven les sèries completes de Consultes, Cartes Acordades,..que ens serveixen per seguir el fil a la problemàtica local de la majoria de pobles del Principat.

c)Els fons particulars: diverses famílies del poble han conservat, sortosament, documentació diversa de la seva nissaga, que podem dividir en quatre parts prou interessants⁶:

c1) Notarial: és la més extensa i correspon a còpies de testaments, capítols matrimonials, vendes, lluicions, capbreus....

c2) Particular: correspon a documentació sobre collites, preus, jornals, desgràcies climatològiques...

c3) Municipal: correspon a esborradors d'assumptes municipals que els regidors guardaven a casa seva, sobretot de temes econòmics, però també de defensa de drets comunitaris davant el senyor jurisdiccional.

c4) Religiosa-social: molts avantpassats de les famílies que conserven documentació formaven part de la vida religiosa del poble: eren paborde, obrers de la parròquia, confreres...i s'ha conservat diversa documentació econòmica però també de lluites i funcionament d'aquestes societats socio-religioses: obres a les ermites i església, primacies d'unes cases sobre les altres, diversitat de drets de pagesos i vilatans....

Tanmateix la fragmentació d'aquesta documentació ha fet molt difícil l'anàlisi seriada a Santa Coloma de Farners. Una sèrie de buits importants es plantejaven: funcionament municipal, funcions de la universitat o ajuntament, privilegis de la vila, drets

⁵ SORNÍ I ESTEVA; XAVIER n'ha presentat un llistat corresponent a dues d'aquestes sèries: " Santa Coloma de Farners en temps de Ferran VI. Aportació documental " dins *Quaderns de La Selva* n° 4, 1991, pp. 190-196. També ha utilitzat aquesta font GÜELL, MANEL: " La baronesa de Santa Coloma de Farners i el municipi, en pugna per la llibertat d'elecció del batlle(ss.XVII-XVIII) dins *Quaderns de La Selva*, n^o6, 1993, pp. 107-120.

⁶ Els llegats familiars més importants corresponen als fons (per ordre alfabètic): Cubies, Fàbregas, Farners, Llandrich, Massaneda, Planas, Prat.

del senyor jurisdiccional, ordenances municipals, impostos i gravàmens econòmics, funció i situació exacta de la família Farners dins la dinàmica socio-econòmica del terme municipal, relació de la vila amb Castanyet, Sant Pere Cercada, Sant Miquel de Cladells i Sauleda....

Aquests buits desapareixen amb la troballa feta a Saragossa de la documentació del Fons dels ducs d'Híjar, últims senyors jurisdiccional de la baronia de Santa Coloma de Farners. Cal fer breument un recorregut per la història jurisdiccional de Santa Coloma de Farners per copsar la importància de la documentació aquí presentada.

El primer baró i senyor jurisdiccional de Santa Coloma de Farners fou Carles de Vilademany, en el segle XI, que rebé en feu el castell de Farners del vescomte de Cabrera; el succeïren els Cruïlles, que aportaren el títol de marquesos de Rupit; l'any 1.624, els Perapertusa heretaren la baronia i aportaren el títol de vescomte de Joch i l'any 1676 passà als Bournonville en heretar Francesc de Bournonville el títol per part de la seva mare. L'any 1751, amb la mort de Salvador Bournonville, el títol nobiliari passà a la seva neboda Josepa Pons de Mendoza, vídua del comte d'Aranda, i l'any 1798 passà a Pedro Alcàntara Fadrique, duc d'Híjar. L'any 1957 el títol d'Híjar passà als ducs d'Alba que el detenten actualment.

El senyor jurisdiccional era l'encarregat d'administrar justícia i controlar l'ordre públic i per a aquesta funció disposava d'una sèrie de privilegis: dret a la notaria, a l'elecció i/o presentació de regidors, a l'arrendament de la taverna, a la fixació de preus del peix, a les aigües, a les mesures dels grans, fruits i vins,...El senyor jurisdiccional tenia la seva pròpia cúria en la vila per jutjar certs afers que en determinat grau d'importància passaven a la cúria d'Hostalric o a la Reial Audiència de Barcelona. El representant del senyor era el batlle, veí i resident a la vila i nomenat cada dos anys, que tenia l'obligació de vetllar pels interessos del senyor jurisdiccional, convertint-se així en el transmissor de les ordres del senyor a la vila i en l'executor de les infraccions comeses; tenia també el batlle el càrrec de mostassaf, o sigui encarregat de la fixació de preus del mercat, de les mesures..., una feina delicada que portà a vertaders enfrontaments entre els propis vilatans. Tanmateix, per exercir aquests drets el senyor jurisdiccional tenia, d'antuvi, propietats i cobrava censos. Aleshores accedir al fons senyorial de Santa Coloma de Farners era accedir a una visió més completa de la història local.

L'arxiu Ducal d'Híjar consta bàsicament de dos fons: per un costat el fons de la Casa d'Aranda conservat sempre a Èpila (Saragossa) en el palau dels comtes, i per l'altre el fons de la casa ducal d'Híjar provinents del Palau de Liria de Madrid. Acabada la II Guerra Mundial aquest fons es portà a Èpila i l'any 1950 es va fer un primer inventari de tot l'arxiu. L'any 1987 els ducs d'Alba cediren tota la documentació de la casa ducal d'Híjar a la Diputació General d'Aragó i entre aquest any i el 1992 es traslladà tota la documentació d'Èpila a Saragossa. En l'Arxiu Històric Provincial de Saragossa han conservat l'estructura de l'arxiu tal com aquest es trobava a Èpila: una divisió en cinc sales, totes inventariades malgrat que la cinquena està encara en procés d'ubicació definitiva. Actualment s'està reordenant tota la documentació fent una fitxa de cada document i en una segona fase s'intentarà fer un inventari de totes les baronies, possessions...existents en aquest ampli fons que consta de 1301 lligalls⁷

El fons correspon a la documentació pròpia patrimonial d'una casa nobiliària: propietats, donacions, concessions reials...Tanmateix la importància del fons pel que afecta a Santa Coloma de Farners, però també a moltes altres zones catalanes relacionades amb aquests títols nobiliaris (Taradell, Viladrau, Olot, Figueres, Puigcerdà...) rau en què com a hereus de tots els senyors jurisdiccionals que foren de Santa Coloma de Farners (Vilademany, Rupit, Perapertusa, Erill, Joc, Bournonville, Aranda) bona part de la documentació dels mateixos es troba en aquest arxiu, sobretot pel que fa referència a drets reials, possessions jurisdiccionals i plets per mantenir-les, de forma que es converteix en una font imprescindible per analitzar la dinàmica política, social i econòmica de moltes poblacions catalanes al llarg dels segles XIV fins a mitjans segle XIX.

El gruix de la documentació colomenca es troba en el lligall 293, format per tres capses amb 104 documents, la majoria dels quals corresponen als segles XVII, XVIII i XIX, tot i haver-hi còpies de documents dels segles XIII i XIV. Un dels temes bastant tractat fa referència a tota la problemàtica que es plantejà a la vila per pagar els deutes provinents de la Guerra de Successió, deutes que es solucionaren amb la imposició d'un nou impost, el redelme, que va significar uns forts enfrontaments entre els vilatans, el senyor jurisdiccional i els regidors i que ha estat àmpliament treballat per l'autor d'aquest article en la seva obra *Santa Coloma de Farners al segle XVIII*

⁷ CASAUS BALLESTER, M ■ JOSÉ: *Archivo Ducal de Híjar Zaragoza 1997*

Una última observació: aquesta no és una presentació arxivística dels documents; no es donen referències tècniques dels documents, sinó senzillament un breu títol del seu contingut. Tampoc s'especifica el gruix de cada document: n'hi ha d'un sol foli, però n'hi ha també de quaranta o cent folis. Serveixi doncs aquest llistat documental per millorar i ampliar l'estudi històric no només de l'edat moderna a Santa Coloma de Farners, sinó de qualsevol època històrica.

INVENTARIO-RESUMEN DE LOS DOCUMENTOS DEL ARCHIVO DUCAL DE HÍJAR DE LA VILLA DE ÈPILA (ZARAGOZA) fet l'any 1950 per Mariano Buriel, José Martínez i Isaac Soler. (Aquest inventari es limita a consignar l'origen geogràfic dels documents, sense explicar-ne el contingut de tots els documents existents a les capsas, que és tasca que ara s'està duent a terme i que s'acabarà cap el 2001, i que pel que fa a Santa Coloma de Farners es presenta tot seguit)

SALA I

LLigall 207, Capsa 1

"Índice de documentos de las posesiones de Santa Coloma de Farners": són dos quaderns on hi ha anotat un llistat de 141 documents, numerats, sobre les possessions de Santa Coloma de Farners. Només hi ha el títol dels documents i a voltes la data, però no hi ha els documents.

SALA I

LLigall 293, que consta de 3 capsas, anant numerats els 104 documents⁸:

1.- 8-9-1768: Poder atorgat pels veïns de Santa Coloma de Farners a Diego Muñoz per tal que s'aparti del plet que mantenen la vila i els regidors contra el senyor jurisdiccional comte d'Aranda per l'assumpte del redelme.

⁸ En la nova numeració que s'està realitzant aquests documents comencen en el n° 8185 i acaben en el 8293

- 2.- 1705-1768: Documentació sobre el redelme i els plets i lluites que originà des de la seva instauració l'any 1748 (32 documents)
- 3.- 7-8-1749: Poder atorgat pels regidors de Santa Coloma de Farners per representar a la vila
- 4.- 16-3-1754(Còpia): Testificació donada pel Consell d'Hisenda de Catalunya i la Junta de Comerç de la petició feta per la comtessa vídua d'Aranda per tal de poder anomenar, com a senyora jurisdiccional, al justícia de Santa Coloma de Farners.
- 5.- Aprox. any 1761: Comunicat de la senyora jurisdiccional comtessa d'Aranda i els administradors de l'hospital de pobres de Santa Coloma de Farners sobre l'aplicació que s'ha de donar al llegat de 500 lliures deixades per Caietà Descatllar per arreglar la capella de sant Salvador del dit hospital. Inclou un llistat de totes les capelles del poble on es venerava el sant colomenc.
- 6.- 1761: Preguntes i respostes dels regidors sobre els assumptes de propis de la vila de Santa Coloma de Farners
- 7.- 7-1-1761: Nomenament de sots-batlle a Santa Coloma de Farners
- 8.- 7-9-1762: Plec de clàusules per l'arrendament de l'hostal a Santa Coloma de Farners
- 9.- 15-11-1763: Competències de l'intendent sobre béns alodials
- 10.- 7-5-1764: Capbreuació rendes i donacions diverses de la comtessa d'Aranda
- 11.- 1771-1772: Petició de l'ajuntament per nomenar advocats i acabar tots els plets pendents amb el senyor jurisdiccional

12.- 22-7-1802: Confirmació de nomenament de regidors feta pel rei Carles IV al duc d'Híjar, Pedro Alcántara Fadrique Fernández de Híjar, nou senyor jurisdiccional de Santa Coloma de Farners

13.- 1807: aprovació comptes de l'hospital de pobres de Santa Coloma de Farners

14.- 29-4-1817: Reglament addicional a la concòrdia entre el duc d'Híjar i els regidors de Santa Coloma de Farners sobre la propietat, possessió i nou funcionament de l'hospital de pobres de Santa Coloma de Farners

15.- 1818: Establiment d'aigües atorgat pel duc d'Híjar a Gonçal de Prat i altres veïns de Santa Coloma de Farners

16.- 17-11-1825: Establiment fet pel duc d'Híjar a Josep Mas per poder construir i edificar sobre el torrent merder en la part de ponent del carrer del Campdenjoli

17.- 29-5-1860: Còpia d'entrega de diversos documents de l'escrivania de Santa Coloma de Farners al duc d'Híjar

18.- 20-1-1842: Certificació del Suprem Tribunal de Justícia del plet que el fiscal reial portava l'any 1831 contra el duc d'Híjar per la incorporació a la Corona de la baronia de Santa Coloma de Farners

19.- 30-5-1860: Redempció d'un cens de 4 lliures anuals que es pagava per una casa de Santa Coloma de Farners

20.- octubre 1861: redempció d'un cens de 128 lliures anuals que pagaven els lletrats de Barcelona, Girona i Lleida a favor dels aniversaris de Sant Felip i St Lluç de Girona

21.- abril 1861: ídem

- 22.- 18-2-1862: venda feta pel duc d'Híxar a Joan Planas de Fogars de Tordera, de tots els censos d'Hostalric que aquest pagava al duc
- 23.- 16-8-1703: Divisió i separació feta pel marquès de Rupit de les parròquies de Sant Miquel de Cladells i Sauleda de la de Santa Coloma de Farners, formant universitat pròpia
- 24.- 1-7-1599: Venda feta pel marquès d'Aitona a a favor de Carles de Vilademaný, senyor de Santa Coloma de Farners, de les parròquies de L'Esparra i Castanyet
- 25.- 1-7-1599: ídem, especificant en la portada el preu de la venda: 2.910 lliures barceloneses
- 26.- 26-9-1638: Concessió feta pel noble Perarpertusa, Vilademaný i Cruílles al procurador del duc de Cardona, confesant tenir-li en feu el castell de Farners amb els seus termes i possessions (còpia del segle XIX)
- 27.- 9-11-1481: Certificació feta el 3-8-1825 per l'arxiver de l'Arxiu de la Corona d'Aragó d'un document on el rei Ferran II revoca tots els canvis de propietat, revendes, gràcies reials, concedides durant les turbulències de la Guerra Civil i perdona els mals ocorreguts durant la guerra, entre ells els possessors del castell de Farners.
- 28.- 9-11-1481: ídem
- 29.- 24-11-1462: Còpia feta l'any 1763 d'un reial despatx on el rei Joan II fa donació intervius a Bernat Margarit i els seus del lloc de Santa Coloma de Farners i els seu terme i possessions que fins ara posseïa Arnau Vilademaný que els ha perdut per haver-se revoltat contra el rei (carpeta buida)
- 30.- 21-1-1413: Investidura feta per Ramon Folch, comte de Cardona, a favor de Agnès de Vilademaný com a posseïdora del castell de Farners

- 31.- 27-9-1378: Possessió feta per Ferran Vilademany del castell i vila de Santa Coloma de Farners (carpeta buida)
- 32.- 1344: Donació feta per Bernat Vilademany al seu germà Pere d'una propietat heretada de la seva mare (carpeta buida)
- 33.- juny 1335: Investidura feta per Hug, vescomte de Cardona, a favor de Bernat de Vilademany, del castell de Santa Coloma de Farners (còpia del segle XIX)
- 34.- 4-5-1334: Investidura feta per Hug de Cardona a favor dels fills de Bernat de Vilademany, del castell de Farners (carpeta buida)
- 35.- abril 1205: Donació feta per Ramon Folch a Bernat Vilademany del mer imperi de la torre de Farners (còpia del segle XIX)
- 36.- 5-12-1719 i 1832 Còpies de documents que justifiquen que l'escribania de Santa Coloma de Farners pertany al senyor jurisdiccional
- 37.- 7-5-1781: Establiment fet pel comte d'Aranda a la universitat de Santa Coloma de Farners per poder agafar 4 plomes d'aigua de les rieres de Castanyet i Canadell per la font pública i abeuradors de la plaça
- 38.- aprox 1765: Minuta dels plets, pretensions i disputes entre el senyor jurisdiccional i els regidors i particulars de Santa Coloma de Farners
- 39.- 1764-1767: Papers i documents del plet entre els veïns i regidors de Santa Coloma de Farners sobre el cessament del redelme
- 40.- 29-9-1766: Ternes o propostes de regidors de Santa Coloma de Farners

- 41.- 21-7-1721: Denúncia feta a la Reial Audiència contra el marquès de Rupit per no pagar les rendes cadastrals que cobra de Castanyet
- 42.- 21-7-1721: Ídem sobre les rendes de la taverna de Castanyet
- 43.- aprox 1765: Francesc Albó, pagès i regidor de Castanyet, demana a la comtessa d'Aranda èsser rellevat del càrrec per patir mal de gota
- 44.- 16-1-1765: memòria de Santa Coloma enviada a la comtessa d'Aranda sobre assumptes del redelme
- 45.- 6-4-1764: Escrit sobre dret a exercir la jurisdicció la comtessa d'Aranda
- 46.- 5-10-1763: Memorial de Carles Ferrera, cap dels mossos d'Esquadra sobre el seu excel·lent comportament i servei
- 47.- 10-10-1762: Certificació del secretari de l'ajuntament sobre els memorials presentats pels regidors de Santa Coloma de Farners pel dret de nomenament de batlle i regidors
- 48.- 21-10-1764: Divergències i instruccions respecte al plet entre la comtessa d'Aranda i els regidors de Santa Coloma de Farners sobre el nomenament de batlle
- 49.- 8-10-1761: Comptes de l'hospital de pobres de Santa Coloma de Farners
- 50.- aprox 1749: Cartes i papers relacionats amb l'assumpte de nomenament de batlle de Santa Coloma de Farners, sobre si és el senyor jurisdiccional o l'ajuntament qui té aquest dret
- 51.- 23-11-1753: Cèdula dirigida a la Reial Audiència de Catalunya on s'ordena que la comtessa d'Aranda prengui possessió de la jurisdicció de Santa Coloma de Farners sens perjudici del plet que sobre aquest tema mantenen els regidors contra la comtessa

- 52.- any 1481 (còpia): Confirmació de Ferran II als comtes de Cardona de tots els drets i termes que tenen a Catalunya
- 53.- Requeriment del procurador del comte d'Aranda fet als regidors de Santa Coloma de Farners perquè abandonin l'ajuntament, i resposta d'aquests
- 54.- 30-4-1791: Carta del rei al marquès de Rupit i comte d'Aranda sobre un assumpte de furts i robatoris a Santa Coloma de Farners
- 55.- 30-2-1751: Factures i papers diversos relacionats amb el plet del redelme
- 56.- 13-11-1750: Memorial del marquès de Rupit al Capità General de Catalunya sobre els comptes dels regidors de Santa Coloma de Farners
- 57.- 8-9-1744: Memorial del notari Guixeras al marquès de Rupit sobre la forma de llogar la taverna de Santa Coloma de Farners
- 58.- 8-1-1748: Carta del prevere de l'església parroquial de Santa Coloma de Farners al marquès de Rupit explicant-li l'ampliació de la mateixa
- 59.- 16-6-1739: Jurisdicció civil i criminal que exerceix el marquès a Santa Coloma de Farners
- 60.- 4-1-1750: Alegacions a la Reial Audiència de Catalunya presentades pel senyor jurisdiccional sobre el dret de nomenament dels regidors de Santa Coloma de Farners
- 61.- 21-8-1748: Informació del notari de Santa Coloma de Farners al marquès de Rupit sobre els intents dels regidors de separar-se de la seva jurisdicció i passar a la Corona

62.-27-1-1735: Denúncia del síndic de Santa Coloma de Farners a la Reial Audiència acusant al marquès de Rupit de cobrar del dret de venda de bestiar que correspon a l'ajuntament

63.- 1730: Època d'un cens que pagava el marquès de Rupit per la taverna, fleca i carnisseria de Santa Coloma de Farners

64.- 19-1-1729: Ordre de capbreu dictada per l'Intendent General de Catalunya de totes les rendes emfitèutiques que cobra el rei en la ciutat i corregiment de Girona

65.- Nota dels actes de jurisdicció de Santa Coloma de Farners

66.- aprox 1747: Comptes presentats per Francesc Guixeras, notari de Santa Coloma de Farners, de tot el cobrat i gastat de les rendes del marquès de Rupit

67.- 20-12-1726: Llistat dels caps de família de Santa Coloma de Farners amb l'especificació dels que són bons, regulars o dolents per al càrrec de regidor

68.- 17-5-1723: Actes de capbreus diverses de Santa Coloma de Farners

69.- 15-10-1725: Bans d'ordre públic publicats a Santa Coloma de Farners pel marquès de Rupit

70.- 24-11-1722: Aprovació de concedir la notaria feta pel marquès de Rupit a l'escrivà Francesc Guixeras

71.- 26-6-1716: Lletres citatòries de la Reial Audiència de Catalunya al pagès Bernat Cubias i al marquès de Rupit sobre cobrament de terces i preus de l'arrendament del mas Cubias

72.- 7-8-1700: Nota de la fundació de la Confraria de sant Pius màrtir a l'església de Santa Coloma de Farners

73.- 15-2-1699: Poders signats i donats per veïns de Santa Coloma de Farners i pel marquès de Rupit per signar documents d'establiments al Batlle General de Catalunya

74.- 11-10-1683: Instància feta per dos veïns de Santa Coloma de Farners davant el Batlle General de Catalunya per unes injúries comeses un contra l'altre

75.- 7-6-1678: Capítols signats pels obrers de l'església i convent de Sant Salvi per un costat i Joan Boix, clergue de Sant Miquel Cladells, per l'altra

76.- 1-7-1599: Còpia de la partició del terme de L'Esparra

77.- 27-7-1676: Acta de possessió dels termes de Castanyet i L'Esparra feta per Antoni de Perapertusa i Vilademany

78.- 13-4-1674: Establiment en precari entre Antoni de Perapertusa per un costat i Maria Cubies per l'altra sobre el dret de carnisseries i peixateria a Santa Coloma de Farners

79.- 29-2-1637 i 29-7-1648: bans dictats per Antoni de Perapertusa prohibint l'ús de les aigües dels torrents de Castanyet i Vallors sense la seva expressa conformitat

80.- any 1636: procés judicial entre els veïns de Santa Coloma de Farners i el seu senyor jurisdiccional sobre l'ús de les aigües que passen pel terme municipal

81.- 11-10-1630: Carta del batlle de Santa Coloma de Farners sobre la detenció d'un veí que havia incomplert el ban del senyor jurisdiccional sobre l'ús de les aigües i carta de 22-1-1562 de Bernat Xicart a Galcerà de Foixà sobre els drets del senyor de Santa Coloma de Farners

82.- segle XVII: Sentència de la Reial Audiència de Catalunya sobre les terres dels Perapertusa i el cobrament del delme i censos de Santa Coloma de Farners, Riudarenes, Sils...

83.- 19-8-1628: Ban dictat a Santa Coloma de Farners per Perapertusa contra un veí que inquietava la vila utilitzant armes de foc

84.- 25-2-1609: Ordinacions de Santa Coloma de Farners fetes per Carles de Vilademaný

85.- 21-4-1594: Arrendament del delme, rendes i censos de Vilobí d'Onyar, Salitja, Aiguaviva i Santa Coloma de Farners fets per Carles Vilademaný a Antoni Cantalosella

86.- any 1584: Procès criminal contra varis malfactors de Santa Coloma de Farners per fabricació de moneda falsa

87.- aprox 1590: Nomenament de Síndics i Procuradors de la Universitat de Santa Coloma de Farners, Cladells i Sauleda

88.- 21-9-1440: Venda de censos i tasques del mas Carós de Santa Coloma de Farners

89.- 14-2-1425: Precari d'un establiment de la carinserria de Santa Coloma de Farners fet per la muller d'Armand de Vilademaný a favor d'Antoni Oliveras, ferrer de Santa Coloma de Farners

90.- 25-5-1417: Apoca donada pels prebosts de Santa Coloma de Farners al senyor de Vilademaný

91.- 19-8-1395: Apoca donada per Joan Mercader als síndics de Santa Coloma de Farners (carpeta buida)

92.- any 1329: Apoca per un deute de 1350 sous feta a varis veïns de Santa Coloma de Farners

93.- 1677-1751: papers diversos amb nomenaments de batlle i construcció de les noves presons, pintada insultant feta en una paret....

94.- 1-7-1599: Venda de les parròquies de Castanyet i L'Esparra fetes pel marquès d'Aitona

95.- 5-8-1294: Donació feta per Ramon Folc, vescomte de Cardona, del castell de Farners i els seus termes, amb mer i mixt imperi host i cavalcada, a favor de Bernat de Vilademany

96.- any 1788: Cartes diverses del senyor jurisdiccional sobre l'ampliació de l'església parroquial i la construcció de l'hospital nou i citació de la Reial Audiència a la comtessa d'Aranda sobre el plet de l'hospital

97.- 27-4-1807: testimoni de la possessió feta pel duc d'Híjar de la vila i terme de Santa Coloma de Farners

98.- 7-5-1781: Establiment fet pel comte d'Aranda per construir una volta que tapi el torrent merder en la vila de Santa Coloma de Farners

99.- 25-2-1687: Establiments fets pel marquès de Rupit dels drets de les carnisseries, fleca, taverna i aigües de Santa Coloma de Farners

100.-26-3-1736: Establiment fet pel marquès de Rupit a Felip Nadal, fuster, per construir un molí fariner

101.-28-1-1632: Establiment fet pel marquès de Rupit a Lluís Rostoll per aprofitar per als seus molins les aigües que baixen pel riu de Santa Margarida de Vallors i Joanet

102.-14-4-1684: Establiment d'aigües i distribució de les mateixes per la vila de Santa Coloma de Farners feta pel marquès de Rupit a Baldiri Rabassa

103.-1761-1762: Establiments d'aigües fets pel senyor jurisdiccional a 44 persones de Santa Coloma de Farners

104.- 4-4-1783: ídem atorgats a Joan Iglesias, Dalmau Fàbregas i altres

SALA I

Lligall 322-50

any 1704: arrendament fleca i taverna de Santa Coloma de Farners i diverses cartes particulars

SALA II

LLigall 108:

Caixa 1, Carpeteta 108-8:

any 1861: Llistat de tots els censos que es paguen a Santa Coloma de Farners als ducs d'Híxar

LLigall 143:

1751-1857: Documents diversos explicant tot el procés de canvi de jurisdicció que pretenia l'ajuntament de Santa Coloma de Farners

SALA IV

Lligall 89, Rupit 19, aprox 1725: apunts sobre filiació i parentiu en relació a la possessió senyorial de Santa Coloma de Farners (incomplet)

Lligall 89, Rupit 24.1, 4-9-1751: Certificat de l'aprovació feta per la Reial Audiència dels nomenaments de batlle i sotsbatlle feta pels marquesos de Rupit a Santa Coloma de Farners des de l'any 1719

Lligall 89, Rupit 25, Reial Provisió del rei Ferran VI per la qual aprova l'escriptura de nou establiment feta per l'Intendent general de Catalunya, a favor del marquès de Rupit de la possessió de la notaria de la baronia de Santa Coloma de Farners

Lligall 142:

Arbres genealògics dels Vilademany, Perapertusa, Erill i Híjar

Lligall 173, Híjar (condados de Catalunya), 1817-1857: Diversa documentació sobre el cobrament de censos i lloguers a Santa Coloma de Farners i pagament a que està obligat el duc d'Híjar en la baronia